

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bureau Bestuursraad

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Behandeld door

M.R. Konterman MSc

T 070 379 8193

m.r.konterman@minezk.nl

Datum 19 oktober 2021

Betreft Verzoek van de informateurs inzake financieringsinstrumenten mkb

Geachte heer Rutte,

U hebt ons het verzoek van de informateurs doen toekomen om een overzicht te verstrekken van de verschillende financieringsinstrumenten voor het mkb, waaronder het Groeifonds en Invest-NL, alsmede een analyse op te stellen van de eventuele financieringsbelemmeringen voor het mkb. Bijgaand treft u de verzochte informatie. Wij willen u vragen deze informatie door te geleiden naar de informateurs.

Hoogachtend,

Stef Blok
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Ons kenmerk

BBR / 21259004

Uw kenmerk

4230525

Bijlage(n)

1

Memo financieringsproblematiek en -instrumentarium

Verzoek: Samen met FIN een overzicht te verstrekken van de verschillende financieringsinstrumenten mkb, en daarbij aandacht besteden aan Groeifonds en Invest-NL, alsmede een analyse van eventuele financieringsproblemen van het mkb.

Analyse mkb-financiering

- Voor economische groei zijn ondernemers van groot belang. Ondernemers ondervinden soms knelpunten om financiering te verkrijgen. Dit kan zijn omdat hun business case niet rendabel is, of ze vinden geen financiering omdat er sprake is van marktfalen. Een goede toegang tot financiering (zowel vreemd vermogen als risicokapitaal) is cruciaal.
- De Nederlandse overheid zet zich op veel verschillende manieren in om knelpunten op de financieringsmarkt aan te pakken. Zo zijn er fiscale voordelen voor bancaire leningen van bedrijven en is er een breed opgezet financieringsinstrumentarium onder EZK dat verschillende segmenten uit het mkb bereikt. Uit onderzoek van Dialogic in 2019 kwam een positief beeld van het EZK-financieringsinstrumentarium naar voren.¹ Het instrumentarium is divers, omdat verschillende segmenten diverse financieringsbehoeften hebben. Voor het bestaand instrumentarium is er in 2022 ca. € 1,5 mld. budget beschikbaar (waarvan ca. € 1,25 mld. garantieruimte betreft). Voor het NGF is jaarlijks gemiddeld €4 mld. aan verplichtingenruimte beschikbaar in de periode 2021-2025.
- Diverse onderzoeken geven aan dat er kansen liggen om de Nederlandse financieringsmarkt verder te verbeteren. Denk hierbij aan informatievoorziening aan ondernemers en het verder doorgroeien van de financieringsmarkt door een breder pallet aan financieringsmogelijkheden, zeker ook voor het verwerven van eigen vermogen. Hier worden momenteel al stappen in gezet; zo concludeert de AFM (op basis van onderzoek van Stichting MKB Financiering) dat vanaf 2023 het non-bancaire segment (met name factoring en leasing) voor kleinzakelijke financiering tot € 1 mln. groter is dan het bancaire kanaal waardoor er meer aanbod beschikbaar is. Twee problemen hierbij zijn de debt bias (o.a. vanwege fiscale behandeling schulden) en marktfalen op de mkb financieringsmarkt², waaronder de informatie-asymmetrie over de kredietwaardigheidscijfers van bedrijven.³
- Voor een aantal bedrijven (kleinere en innovatieve) bestaan er knelpunten op de financieringsmarkt waardoor zij worden onderbediend. Zo geeft 15% van het mkb aan dat toegang tot financiering een uitdaging is die als belemmerend of zeer belemmerend wordt ervaren; en staat daarmee op plaats zeven van acht mogelijk belemmerende factoren in de CBS financieringsmonitor 2019/2020 (voor corona). Specifiek voor start- en scale-ups wordt door diverse partijen gepleit voor een grotere beschikbaarheid van durfkapitaal.⁴ Daarnaast onderzoekt de Europese Commissie de verdere verdieping van de kapitaalmarktunie en mogelijkheid tot pan-Europese fondsvorming om concurrentie te bieden aan investeerders uit

¹ Onderzoek beleidsaanpak MKB-financieringsmarkt (2019), Dialogic.

² Onderzoek beleidsaanpak MKB-financieringsmarkt (2019), Dialogic.

Verbreiding en versterking financiering MKB. Advies aan de ministers van Economische Zaken en Financiën, oktober 2014 (2014), SER.

³ CPB MKB-bankfinanciering in Europees perspectief;

⁴ <https://www.awti.nl/documenten/adviezen/2020/10/07/advies-beter-van-start---de-sleutel-tot-doorgroei-van-kennisintensieve-start-ups>

⁵ KplusV (2020) - Risicokapitaal in de Vroege Fase - Onbenut potentieel verzilveren.

Amerika en Azië. Na startups vinden sociale ondernemingen het moeilijkst financiering. Belangrijkste punt hierbij is dat ze onvoldoende zakelijke zekerheden kunnen bieden. Zij worden door hun adviseurs nog onvoldoende gewezen op alternatieven.⁶

- Als hier niet iets aan gebeurt kunnen ondernemers met goede ideeën niet investeren, en missen we als Nederlandse samenleving economische kansen. Het investeringsklimaat staat er met een top 3 positie goed voor, maar op het gebied van venture capital staat Nederland op plaats 12.⁷
- Eveleens en Vogelaar constateerden in 2021 dat de complexiteit en verwevenheid van publieke en private geldstromen voor de financiering van innovatieve en snelgroeiende bedrijven (risicokapitaal) vragen oproept over de functie en doelmatigheid van publiek risicokapitaal in Nederland (en ook in andere landen)⁸. Hier zou verder onderzoek naar kunnen worden gedaan.

Mogelijke knelpunten en oplossingsrichtingen op de mkb-financieringsmarkt

(hierbij is geen rekening gehouden met doorlooptijden van de uitvoering en onderliggende afwegingen en stappen bijvoorbeeld bij aanpassingen aan wet- en regelgeving):

1. Een relatief laag concurrentieniveau tussen banken speelt wellicht een rol bij de lage acceptatiekans. Dit heeft zijn weerslag op het kleinere mkb (het hogere risicosegment voor financiers). Hoe kleiner het bedrijf hoe minder succesvol het is in het aantrekken van een financiering.⁹

Het CPB stelt hierover dat het aanpakken van de informatieasymmetrie (via bijvoorbeeld een kredietregister) een concrete beleidsinterventie is die volgens internationale literatuur ook effectief kan zijn. Daardoor kunnen nieuwe toetreders profiteren van openbare gegevens over terugbetaalkansen en ontstaat een mogelijkheid tot nieuwe toetreders.¹⁰ Het uitwerken van een kredietregister vergt, mede vanwege betrokkenheid diverse stakeholders, kritische afwegingen en nader onderzoek.

2. Het beperkte aandeel van alternatieve financiering van het mkb kan er toe leiden dat de concurrentie aan de aanbodzijde van de markt onvoldoende wordt bevorderd. Waar de drie grootbanken in Q1 2021 voor € 123,8 mld. aan bancaire kredietverlening hebben uitstaan¹¹ aan het mkb, is de totale omvang van verstrekte alternatieve financiering voor het mkb in 2020 €2,4 mld. en is de omvang van durfkapitaal € 901 miljoen in 2020.¹²

Hier zijn recent stappen in gezet door een fonds van InvestNL met EIF om alternatieve financiering beschikbaar te stellen. De non-bancaire financiering van het MKB neemt toe. Uit onderzoek van de Stichting MKB Financiering blijkt dat één op de vijf kleinzakelijke financieringen (tot 1 miljoen euro) door het non-bancaire segment wordt verstrekt. De verwachting van SMF is dat het non-bancaire segment voor kleinzakelijke financiering in 2023 groter zal zijn dan het bancaire kanaal.¹³ Er ontstaan steeds meer mogelijkheden voor alternatieve financiering, waar in EU CMU verband kaders voor worden gesteld.

⁶ [Financieringsmonitor \(2020\) \(cbs.nl\)](#).

⁷ Het-Nederlandse-investeringsklimaat (2020), Dialogic

⁸ [Complexe publiek-private risicokapitaalmarkt vraagt om bezinning \(esb.nu\)](#)

⁹ Financieringsmonitor (2020), CBS

¹⁰ MKB-bankfinanciering in Europees perspectief CPB (2019)

¹¹ Kredietverlening Nederlandse grootbanken aan Nederlands midden- en kleinbedrijf (Kwartaal), DNB.

¹² Investerings venture capital, Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen.

¹³ Verkenning naar non-bancaire mkb-financiering, AFM (2021) + SMF Onderzoek non-bancair 2021

3. Een gedifferentieerder aanbod voor het brede mkb, zowel in keuze financiers (van bank-georiënteerd naar alternatieve/markt financiering) als in keuze financieringsproducten (van vreemd vermogen naar meer (quasi)-equity financiering), is wenselijk.
 - Niet alleen bezien vanuit de financieringsbehoefte van de ondernemer zodat de ondernemer minder afhankelijk is van bancaire /schuldfinanciering, maar ook bezien vanuit de stabiliteit van het financiële systeem. In een systeem gebaseerd op marktfinanciering kunnen bedrijven makkelijk overschakelen op het moment dat banken in de problemen raken.¹⁴ Tevens is financiering in de vorm van meer equity een meer robuuste financieringsbron en biedt deze meer financiële stabiliteit aan het bedrijf.¹⁵ En dat geldt niet alleen voor start- & scale-ups maar juist ook voor het brede bedrijfsleven. Hoe kleiner het bedrijf hoe lastiger het is om financiering aan te trekken.
 - Deze transitie in de financiering van het mkb zorgt er namelijk voor dat het mkb meer mogelijkheden heeft om te investeren. Investerings door het Nederlandse mkb blijven namelijk al jaren achter. De komende jaren staat het mkb voor een investeringsopgave wil het concurrerend blijven. Ook worden er investeringen gevraagd voor de transitieopgaven van deze tijd. Het mkb zal moeten investeren om zich aan te passen aan de nieuwe economie na corona, maar ook o.a. op het gebied van digitalisering en verduurzaming zullen investeringen worden gevraagd. Juist hiervoor is een divers aanbod in financiers & financieringsproducten van belang. Financiering in de vorm van quasi-equity kan voor het mkb een oplossing bieden om deze investeringen te financieren. Deze vorm van financiering leent zich voor investeringen die leiden tot groei op de langere termijn terwijl de ondernemer bij de verstrekking geen directe zeggenschap hoeft af te geven over het bedrijf (in de vorm van een externe aandeelhouder). *Momenteel is het aanbod in de markt van quasi-equity relatief beperkt, mogelijk ligt hier een tijdelijke rol voor de overheid. Het Nederlands Comité voor Ondernemerschap heeft in dit kader ook het initiatief voor een nieuw privaat fonds ter versterking van het eigen vermogen aangekondigd en zal hier op korte termijn een nader advies over uitbrengen.*¹⁶
4. De relatief beperkte beschikbaarheid van durfkapitaal in de vroege fase en afhankelijkheid van buitenlandse investeerders in de scale-up fase pre-beursnotering.
 - De slaagkans in het aantrekken van externe financiering voor startups is het laagst: 55%. Voor start-ups komen hierdoor kansrijke innovaties vast te zitten in de 'valley of death'.^{17,18,19} In de eerste zes maanden van 2021 haalden Nederlandse start-ups 3,1 mld. aan durfkapitaal op, aanzienlijk meer dan in 2019 en 2020. Dit bedrag komt ook door een aantal grote investeringen in de zakelijke dienstverlening met een investeringsronde van drie unicorns. De investeringen in startups per capita liggen echter onder het Europese gemiddelde: in landen als Zweden, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk wordt per inwoner meer geïnvesteerd. Mogelijk wordt dit verklaard door de sectorsamenstelling van de Nederlandse economie die meer gericht is op dienstensectoren en veel minder op de industrie, waarbij Nederlandse bedrijven minder in fysiek kapitaal investeren ook als rekening wordt gehouden met sectorstructuur. Ook blijkt dat startups het moeilijkst financiering weten te

¹⁴ CPB Policy Brief 2015/14: Een wereld zonder banken? Marktfinanciering en bankfinanciering in perspectief.

¹⁵ Commissietekst Capital Markets Union Action Plan

¹⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/28/advies-versterking-eigen-vermogen-mkb>

¹⁷ KplusV (2020) - Risicokapitaal in de Vroege Fase - Onbenut potentieel verzilveren.

¹⁸ ActI (2019) Laat duizend bloemen bloeien – zaaien voor de economie van morgen.

¹⁹ Zie ook BMH 9 - BMH 9 Innovatieve samenleving (p.72).

vinden en dat de kans op een geslaagde financiering toeneemt met de grootte van het bedrijf.

- Voor scale-ups, en dus bedrijven in de latere fasen, is het in Nederland – net als in veel andere continentaal Europese landen – een uitdaging om grotere tickets op te halen. Daar waar dit wel lukt, zijn deze vaak afkomstig van buitenlandse investeerders (vnl. Amerikaanse). Dit wordt onderschreven door de Europese Investeringsbank (EIB)²⁰, het World Economic Forum (WEF)²¹ en McKinsey²², die op basis van verschillende analyses laten zien dat er in continentaal Europa – waaronder ook in Nederland – een groot tekort aan grote durfkapitaal investeringen in de scale-up fase zijn. De durffondsen in Nederland zijn over het algemeen kleiner van omvang. *De ontwikkeling van een echt stevige VC markt vereist een gecoördineerde Europese aanpak.*

Rol van de overheid

- Voor zover bedrijven niet aan financiering kunnen komen is het de vraag of de overheid moet instappen. Hier is de vraag belangrijk of bedrijven onrendabel zijn en daarom geen financiering verkrijgen of dat er sprake is van marktfalen. Het is onwenselijk om als overheid de rol van private financiers en daarmee het financieringsrisico over te nemen van bedrijven die niet rendabel zijn. Daarnaast moet er bij een eventuele rol van de overheid in de financieringsmarkt het *crowding out*-effect (substitutie van privaat door publiek geld) zoveel mogelijk voorkomen worden.
- De bovengenoemde knelpunten over het lage aandeel van alternatieve financiering van het mkb zijn prominent aanwezig in Nederland, met name in vergelijking met andere Europese landen. Een eventuele rol van de overheid in het aanjagen van equity financiering bestaat niet alleen aan de aanbodzijde van de financieringsmarkt binnen het financieringsinstrumentarium – ook fiscale regelingen kunnen aangepast worden om equity financiering te bevorderen. Door de huidige fiscale voordelen voor de financiering van vreemd vermogen, ontstaat er namelijk een fiscale stimulans voor ondernemersactiviteiten te financieringen met leningen – ook wel de *debt bias* genoemd.
- Zoals eerder benoemd, betekent marktfalen op de financieringsmarkt niet alleen een rol voor de overheid aan de aanbodzijde. Beleid gericht op de vraagzijde of het snijvlak vraag en aanbod kan ook bijdragen aan een beter werkende mkb financieringsmarkt. Bij het bestaan van een ontbrekende markt door bijvoorbeeld informatie-asymmetrie, kan een kredietregister ook bijdragen aan het verkleinen daarvan. Dit blijkt ook uit onderzoek van het CPB naar MKB-bankfinanciering.²³

De Europese Commissie heeft in 2020 een actieplan gepubliceerd en zal de komende jaren komen met voorstellen, waarbij ze zich zal focussen op voorstellen die bedrijfstransparantie moeten bevorderen en equity financiering moeten faciliteren. Om de integratie van de kapitaalmarkten te bevorderen wordt gekeken naar bronbelasting en insolventieregels. Ten slotte beoogt het actieplan te bevorderen dat consumenten meer investeren in kapitaalmarkten.

²⁰ EIB Investment report 2019/2020: Accelerating Europe's transformation.

²¹ WEF (2020): Bridging the Gap in European Scale-up Funding.

²² McKinsey (11-10-2020), Europe's start-up ecosystem: Heating up, but still facing challenges.

²³ [CPB Policy Brief MKB-bankfinanciering - 11 juni.pdf](#)

Huidige financieringsinstrumentarium

- In het rapport van Dialogic uit 2019 kwam een positief beeld van het EZK-financieringsinstrumentarium naar voren.²⁴ Het instrumentarium is (noodzakelijkerwijs) divers, omdat het mkb een groep van uiteenlopende soorten bedrijven is, met dus ook uiteenlopende financieringsbehoeften. Desondanks resteren nog steeds knelpunten op de markt.
- Het instrumentarium adresseert concrete knelpunten op de financieringsmarkt. Het uitgangsprincipe voor overheidsingrijpen is marktfalen. Verder is het financieringsinstrumentarium van EZK in de regel zoveel mogelijk marktconform en vraaggestuurd opgezet, wat tot uiting komt in co-financieringseisen, kostendekkende premies, hoge mate van revolverendheid van fondsen en ook tijdelijke interventies (fonds middelen worden uitgezet en komen terug naar de overheid).

Instrumenten gericht op vreemd vermogen voor brede mkb

- **Voor het kleinere MKB: Qredits** (Stichting) bedient starters en kleine ondernemers met kredieten die in het reguliere circuit geen financiering kunnen krijgen. EZK heeft hiervoor een achtergestelde lening van € 45 mln. euro ter beschikking gesteld en staat borg voor € 130 mln. op leningen van derden aan Qredits. Qredits is 100% revolverend.
- **Voor het brede mkb:** Met de Borgstelling MKB-kredieten (**BMKB**) wordt in het *brede mkb* bediend die een krediet willen afsluiten. De overheid staat voor een deel borg voor bedrijven die een krediet willen afsluiten bij banken dan wel alternatieve financiers. In reguliere jaren is hiervoor +/- € 765 mln. borgstellingsruimte (verplichtingen) opgenomen. De reguliere 5-jaarlijkse evaluatie van de BMKB vindt eind dit jaar plaats.
- **Voor het groter mkb:** Met de Garantie Ondernemingsfinanciering (**GO**) wordt het midden en grootbedrijf die een krediet willen afsluiten. De overheid biedt een 50% staatsgarantie op bancaire leningen vanaf €1,5 mln. t/m € 150 mln. per onderneming. In reguliere jaren is hiervoor +/- € 300 mln. verplichtingenruimte budgettair opgenomen.
- **Voor niet-bancaire financiers:** Het Dutch Alternative Credit Instrument (**DACI**), getart in Q3 2021, is een fonds (€ 200 mln.) voor leningen van niet-bancaire financiers aan het (kleine) mkb van het EIF (€ 100 mln.), Invest-NL (€ 50 mln.) en EZK (€ 50 mln. in de vorm van een lening aan Invest-NL). EIF is fondsmanager. Met DACI komt er meer alternatieve financiering beschikbaar voor ondernemers, maar wordt ook alternatieve financieringssector gestimuleerd. Een vereiste voor middelen uit DACI is dat alternatieve financiers 50% funding uit de private markt ophalen (co-financiering).

Instrumenten gericht op eigen vermogen voor vnl. innovatief mkb (startup scale ups)

- **Voor ondernemers in de vroegere fase:**
(1) De vroegefasefinanciering-regeling (**VFF**) bedient innovatieve starters in de vroege fasefase. Zij ontvangen een lening van € 50.000 tot max € 350.000 voor de uitwerking van hun *proof of concept*. De regeling wordt uitgevoerd door RVO, NWO en regionale financiers (ROM's). Voor 2022 staat 21,5 mln. verplichtingenruimte geraamd voor vroege fase leningen. Structureel is vanaf 2024 € 14,5 mln. per jaar beschikbaar voor deze regeling

²⁴ Onderzoek beleidsaanpak MKB-financieringsmarkt (2019), Dialogic.

(2) Met de **SEED Capital**-regeling worden starters op technologisch en creatief gebied bereikt, waardoor ze na de vroege fase risicokapitaal kunnen aantrekken *voor de doorontwikkeling van hun product tot marktintroductie*. Deze steun loopt via RVO aan investeringsfondsen en business angels. Hiervoor is in 2022 ca. € 41 mln. verplichtingenruimte gereserveerd. Deze regeling kan tevens thematisch ingezet worden op beleidsspeerpunten.

(3) Tenslotte zijn de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (**ROMs**). De ROM's verstrekken vanuit hun basisfondsen (ca. 440 mln.) risicokapitaal aan met name startups en innovatieve en snelgroeiende, regionale ondernemingen met oog op *marktintroductie en eerste omzetgroei*. Inmiddels is het een landelijk dekkend netwerk. EZK is samen met o.a. provincies een zwaarwegende aandeelhouder in ieder van de 9 ROM's.

- **Voor ondernemers in de latere fase:**

(1) Met de regeling **Groeifaciliteit** helpt EZK de wat *grotere mkb-bedrijven die willen groeien en herstructureren* bij het aantrekken van risicodragend vermogen. Dit doet het ministerie door garanties te verstrekken op achtergestelde leningen van banken en op aandelen van participatiemaatschappijen. Sinds 2021 is € 85 mln. garantieruimte per jaar gereserveerd.

(2) De Dutch Venture Initiatieven-I (**DVI-I**) en (**DVI-II**) en de opvolger Dutch Future Fund (**DFF**) zijn fund-of-funds en zorgen ervoor dat er meer risicodragend kapitaal beschikbaar komt *voor snelgroeiende scale-ups* met een grotere kapitaalbehoefte. Deze fondsen, onder management van EIF, investeren in private fondsen waarin private investeerders tussen de 90% en minimaal 50% meefinancieren. DVI-I en DVI-II zijn voor een belangrijk deel uit geïnvesteerd. Het DFF (€ 300 mln.) is in 2021 gelanceerd, en is een samenwerkingsverband tussen EIF (€ 150 mln.), Invest-NL (€ 125 mln.) en EZK (€ 25 mln. in de vorm van een lening aan Invest-NL).

(3) Invest-NL is een ontwikkel- en financieringsinstelling met het doel om, daar waar de markt hierin onvoldoende voorziet, *investeringen in maatschappelijke transitiedomeinen* te vergroten en kan *via maatwerkinvesteringen de groei van het MKB en scale-ups* te stimuleren. Tevens investeert Invest-NL in fund-of-fund constructies, zoals het DFF. Samen met Invest-NL werkt de Staat momenteel aan de oprichting van een deeptech fonds gericht op hoogtechnologische innovaties met een strategisch belang voor Nederland. Dit fonds kan zowel investeren in de vroege fase wanneer de toepassingsmogelijkheden van een technologie nog niet geheel duidelijk zijn, als in latere fases t.b.v. groei van een techbedrijf.

Groeifonds en Invest NL

- **Invest-NL** is een ontwikkel- en financieringsinstelling met het doel om, daar waar de markt hierin onvoldoende voorziet, investeringen in maatschappelijke transitiedomeinen te vergroten en de groei van het MKB en scale-ups te stimuleren. Invest-NL is in december 2019 formeel opgericht, maar is in januari 2020 voor het grote publiek open gegaan. De instelling heeft de staat als enig aandeelhouder.
- Met de investeringstak (Capital) verschaft Invest-NL risicodragend kapitaal, leningen, garanties en indirecte investeringen via fondsen. De ontwikkelingstak (Business Development) heeft als doel om proposities te begeleiden, marktonderzoek te doen en financieringsinstrumenten te ontwikkelen.
- In 2020 heeft de instelling 422 investeringsaanvragen ontvangen en is er voor €241 miljoen aan financieringen gecommitteerd, verspreid over diverse investeringsdomeinen en ook met een variëteit aan zowel directe als indirecte investeringen. Hiervan is eind 2020 €28 miljoen uitgekeerd

- De gehele portefeuille van Invest-NL per einde 2020 betreft investeringen (direct dan wel indirect) in midden- en kleinbedrijven. Met de investeringen van Invest-NL is, op basis van de uitkeringen in 2020, € 58 miljoen aan kapitaal van andere investeerders gemobiliseerd (crowding in). Dit is een belangrijk resultaat aangezien Invest-NL in haar werkzaamheden additioneel aan de markt opereert en daarbij moet bewerkstelligen dat andere private partijen (mee)investeren.
- In haar jaarverslag²⁵ geeft Invest-NL aan naar verwachting €1,7 miljard aan investeringskapitaal in te zetten in een periode van 5 tot 7 jaar. Dit komt neer op gemiddeld €240 tot €330 miljoen per jaar. Er is dus een aanzienlijk bedrag beschikbaar de komende jaren voor het Nederlandse bedrijfsleven.
- Het **Nationaal Groeifonds** is gericht op grootschalige investeringen in kennisontwikkeling, R&D en innovatie, en infrastructuur om het duurzaam verdienvermogen van Nederland te versterken. Het gaat daarbij in principe om subsidies voor grootschalige consortia en niet om financiering van ondernemingen door middel van leningen of risicokapitaal. Voorstellen waar andere instrumenten voor beschikbaar zijn, zoals Invest-NL, komen niet voor het Nationaal Groeifonds in aanmerking (één van de criteria is additionaliteit t.o.v. andere instrumenten). Invest-NL werkt nauw samen met het Nationaal Groeifonds bij de beoordeling van projecten en het verkennen van financieringsbronnen. In de begroting is er voor het Nationaal Groeifonds jaarlijks tussen de € 2,2 en € 4,2 mld. kasbudget geraamd voor de periode 2022-2026 (cumulatief t/m 2028 € 20,2 miljard).

²⁵ [Invest-NL committeert ruim € 240 miljoen | Invest-NL](#)